שור יוכיח מה לשור שכן דרכו לילך ולהזיק בור תוכיח וחזר הדין רבינא אמר לאתויי הא דתנן **הכותל והאילן שנפלן לרה"ר

והזיקו פמור מלשלם ינתנו לו זמן לקוץ את

האילן ולסתור את הכותל ונפלו בתוך הזמן

והזיקו פמור לאחר הזמן חייב היכי דמי אי

דאפקרה בין לרב בין לשמואל היינו בור

מאי שנא בור דהזיקו מצוי ושמירתו עליך

הני גמי הזיקן מצוי ושמירתן עליך אי דלא אפקרינהו לשמואל דאמר כולם מבורו לְמדנו היינוֹ בור לעולם דאפְקרינהו ולא דְמי

לבור מה לבור שכן תחילת עשייתו לנזק

תאמר בהני שאין תחילת עשייתן לנזק שור

יוכיח מה לשור שכן דרכו לילך ולהזיק בור

תוכיח וחזר הדין: כשהזיק חב המזיק: חב

המזיק חייב המזיק מיבעי ליה אמר רב יהודה

אמר רב האי תנא ירושלמי הוא דתני

לישנא יקלילא: לשלם תשלומי נזק: ית"ר

מימב שדהו ומימב כרמו ישלם מימב שדהו

של ניזק ומיטב כרמו של ניזק דברי רבי ישמעאָל ר' עִקיבא אומר לא בא הכתוב

אלא לגבות לנזקין מן העידית וק"ו להקדש ור' ישמעאל אכל שמינה משלם שמינה אכל

כחושה משלם שמינה אמר רב אידי בר אביז

הכא במאי עסקינן כגון שאכל ערוגה בין

הערוגות ולא ידעינן אי כחושה אכל אי

שמינה אכל דמשלם שמינה אמר רבא ומה

אילו ידעינן דכחושה אכל לא משלם אלא

כחושה השתא דלא ידעינן אי כחושה אכל

אי שמינה אכל משלם שמינה המוציא מחבירו

עליו הראיה אלא אמר רב אחא בר יעקב

הכא במאי עסקינן כגון שהיתה עידית

דניזק כזיבורית דמזיק ובהא פליגי רבי

ישמעאל סבר בדניזק שיימינן ורבי

עקיבא סבר יבדמזיק שיימיגן מ"ם דרבי ישמעאל נאמר שדה לממה ונאמר שדה

למעלה מה שדה האמור למעלה דניזק אף

שדה האמור לממה דניזק ורבי עקיבא מימב

שדהו ומיטב כרמו ישלם דהאיך דקא משלם

ורבי ישמעאל • אהני יוגזרה שוה ואהני קרא

אהני גזרה שוה כדקאמינא אהני קרא כגון

ידאית ליה למזיק עידית וזיבורית ועידית י

לניזק וזיבורית דמזיק לא שויא כעידית דניזק

דמשלם ליה ממימב דידיה דלא מצי אמר

ליה תא את גבי מזיבורית אלא גבי ממימב

ר' עקיבא אומר לא בא הכתוב אלא לגבות

לניזקין מן העידית וקל וחומר להקדש מאי קל

וחומר להקדש אילימא דנגח תורא דידן לתורא

דהקדש בשור יירעהו אמר רחמנא ייולא

שור של הקדש אלא לאומר הרי עלי

מנה לבדק הבית דאתי גזבר ושקיל מעידית לא יהא אלא בעל חוב

ובעל

פדייה אין מעילה בקרקעות דכל המחובר לקרקע כקרקע דמי:

ל) ב"מ קוו, ב) [ער רש"י

שבת קנג: ד"ה קלין,

ג) לקמן נט. גיטין מח: [ושם כל הסוגיא], ד) [עי

תוספות ערכין טו. ד"ה הוון, ה) דאית לי' למזיק

עידית וויבורית ועידית דניזק לא שויא כעידית

דמזיה וזיבורים דמזיה לא

שויא כעידית דניזק כו' כנ"ל מהרנ"ש בשם ה"ר שכנא,

ו) [לקמן לו:], ז) [שמות כב], ח) [גיטין יא:], ט) [שם: צ"מ י.],

בוח א ב מיי׳ פרק יג מהלכות נזקי ממון

הלכה ינו חמג עשיו חז חח

טור ש"ע ח"מ סי' תטו

סעיף א: סעיף א: ממגד טוש"ע ח"מ סי מיט סעיף א: מיט סעיף א: ג ה מיי' פ"ח מהלכות מהי ממון הלכה א סמג :עשין סו

מוסף רש"י

הכותל והאילן שנפלו לרה"ר והזיקו פטור מלשלם. דמלי סוס ליס למיעבד, אנוס הוא (ב"מ נתנו 75 קיה:). נתנו לו זמן. שלחוסו ב"ד שהיה נוטה ואמרו לו סמור (שם). מיטב שדהו של ניזק. השתא משמע שאם שילח בעירו ואכלה ערוגה של בית סאה בשדה חברו, שמין ערוגה יפה שבכל שדה נחק ונותן לו דמיה, ואפילו היתה זו כחושה, ולקמן פריך אכל כחושה משלם שתנה (ניחיו חחי). לא בא הכתוב להחמיר . הכתוב. נסממי תר ממה שחזיק, לגבות לנזקין. רמות אלא שיעור דמי מקו כמות שהוא, מן העידית. שאם לאן לו מעות ורוצה לפרוע קרקע בשומא לכיך לימן לו מקרקע מתולה מעולה מעולה שנו. ערוגה משונה שלו (שם). עדוגה בין הערוגות. והיו כהן כחושות ושמנות מעורכות זו אלל זו (שם). המוציא מחבירו עליו הראיה. עליו להביא עדים לברר את הספה, ודאורייתא היא נת השפק א מורים מי בב"ק (לקמן מו:) מי בעל דברים יגש אליהם בעל דברים יגש אליהם (שמות כד) יגיש ראיה ליהס (גיטין שם). כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק. ולרצי ישמעאל נמי אין שמין אכילת ערוגה אלא לפי מה שהיתה, אם שמינה שמינה אם כחושה כחושה, ולאחר שנישומה בב"ד ואמר אין לי מעות לפורעו יטול קרקע בדמי מעות נזקו ובא להגבותו מזיבורית שלו והיא טובה כעידית של ניחק והלה אומר מעידית שלך הגביני לפי דמי נוקי שכן ממרה מורה מיטב שדהו וגו' (שם מט.). בדניזק שיימינן. ומיטב שלמרה מורה. שאם בא להגבותו להגבותו ערוגה במיטב של ניזק, על כרחו יגבהו ממיטב, אבל טובה מעידיתו של ניזק אין לנו לכוף את המזיק לפרוע ואפילו יש לו (שם). בדמזיק שיימינן. ממיטנ שדותיו אמרה תורה שיגבנו נאמר שדה לענין תשלומין, מיטב שלהו וגו' ונאמר שדה למעלה. לענין מק ובער בשדה אחר (שם). דקא משלם. שדהו ישלם כתיב, במשלם הכתוב מדבר, דהיינו מזיק, והכי קאמר ר"ע לא בא הכתוב להקל על המזיק להפטר בזיבורית שלו אם היא כעידית של ניזה אלא טים כפידית של ליון מנו להגבות לנזקין מן העידית של מזיק (שם). ורבי ישמעאל. אמר לך, אהני הבית משמע דלא משכחת נוקין בהקדש לא בשן ולא

דבניזק שיימינן,

ולא יכלו לסלקו כל כך מהר והא דלא קתני נתנו לו זמן לסלקו ולפנותו משום דבהיזק נפילה גופה נמי מיירי ונתנו לו זמן לקוץ ולסתור ולפנותו קאמר והשתא אתי שפיר דמדמה ליה לבור טפי

מלאש ואף על גב דבשעת נפילה יש לדמותו לאש כמו לבור דמאש חלוק במה שאין כח אחר מעורב בו ומבור חלוק במה שאין תחילת עשייתן לנזק אלא לכך דימה אותו לבור משום דבהיזק דלאחר נפילה אין לדמותו כלל לאש אלא לבור:

חייב מיבעי ליה. נשחר דוכתין לא דייק הכי כגון ים אין חבין לאדם אלא בפניו ותופס לב״ח במקום שחב לאחרים ש דהתם לא שייך לשון חיוב אלא לשון חובה: ורבי ישמעאל אכל שמינה. פירוש בשלמה אכל שמינה משלם שמינה אלא אכל כחושה אמאי משלם שמינה אי נמי ה"פ כיון דבשמינה אין משלם אלא שמינה כמו שהזיק ולא קנסינן ליה לשלם יותר ממה שהזיק א"כ כשאכל כחושה נמי לא לקנסיה לשלם יותר ממה שהזיק לשלם שמינה וא"ת אמאי טעי טפי בדברי ר' ישמעאל לומר שאם אכל כחושה משלם שמינה יותר מדברי ר' עקיבא דלמא רבי עקיבא קאמר נמי שאם אכל ערוגה כחושה משלם ערוגה שמינה שבשדותיו וי"ל לפיכך טעה בדברי רבי ישמעאל טפי משום דקאמר רבי עקיבא לא בא הכתוב אלא לגבות לניזקין מן העידית משמע ששמע מר' ישמעאל שבא הכתוב לחייב יותר ממה שהזיק כגון דאם

אכל כחושה משלם שמינה: בגון שהיתה עידית דניזק בזיבורית דמזיק. ואיפכא לא מצי למימר דכ"ע מודו דאין משלם אלא עידית שיש לו ואין לריך לקנות כדאמרינן לקמן (ד' ז:) אין לו אלא זיבורית כולם גובין מן הזיבורית ומיהו אי בשל עולם הן שמין המ"ל כגון דזיבורית דמזיק כעידית דעלמא דלר' עקיבא גובין מן הזיבורית ולר' ישמעאל יהיב ליה מעידית דניזק ואפילו למ"ד בשלו הן שמין המ"ל דלית ליה למזיק כעידית דניזק דלמ"ד כסף או מיטב ישלם כסף לרבי ישמעאל ולר׳ עקיבא לא ישלם אלא ממיטב שלו: שוך רעהו בו׳. מימה ולוקמה בשן ורגל שהזיק את ההקדש דהתם לא כתיב רעהו ומקרן ליכא למילף דאינה מועדת מתחילתה ובגזרה שוה דתחת נתינה ישלם כסף נמי לא ילפינן דלא נתקבלה אלא לענין תשלומי מיטב דאי לכל מילי ליפטרו כולהו מטמון וברה״ר וכלים ופסולי המוקדשין וי"ל דכולהו מקין פטורין בהקדש כדמוכח בירושלמי בריש הניוקין דקאמר המם במה אנן קיימין אי בהכשר נזקין הא תנינא שור רעהו ולא שור של הקדש ואי בנזקי גופו הא תני רבי חייא נזקין להדיוט ואין נזקין לגבוה אלא באומר הרי עלי מנה לבדק

נמי מצי איירי ופטור מלשלם וכגון שלא נודע לבעליו שנפלו או ידעו שור יוכיה. שברשות ב"ד הוא מהלך ברה"ר שהרי כל אדם יש לו רשות בכך ואם הזיק חייב אף אני אביא כו' והיינו הלד השוה דמתני': נסנו לו זמן. ב"ד: מאי שנא בור שכן הזיקו מלוי. שדרך שנופלין שם בהמות. ואי קשיא הא מילתא דאמרן לעיל [ג.] דרגל הזיקה מלוי

ולא בור לאו פירכא היא דבור הזיקו מצוי אבל אינו מצוי כ״כ כי רגל שכל שעה היא מהלכת: מחילת. בנין הכותל ונטיעת האילן לא היה למק: מיטב שדהו של ניוק. שחם אכלה ערוגה בשדהו שמין ערוגה משובחת של ניזק כמה יפה עכשיו עם פירותיה וכמה תהא יפה בלא פירות ונותן לו: לא בא הכסוב אלא לגבות לנוקין מן העידית. של מזיק דשמין ערוגה של ניזק לפי מה שהיא ואם מזיק בא ליתן לו קרקע בדמי נזקו נותן לו מיטב שדותיו שוה אותן דמים: וקל וחומר להקדש. מפרש לקמן: וקפריך ורבי ישמעאל אכל ערוגה שמינה. ודאי דין הוא דלשלם שמינה: אכל כחושה. מי משלם שמינה בתמיה: בין הערוגות. ויש שם ערוגות שמינות וטעונות פירות הרבה וכחושות וטעונות מעט ולא ידעינן הך ערוגה הנאכלת מהי ניהו: השתח משום דלח ידעינו משלם שמינה. בתמיה. הא ניזק הוא מוליא מחבירו ועליו הראיה: ה"ג אלא אמר רב אחא בר יעקב. מודה רבי ישמעאל דלא משלם אלא דמי ערוגה לפי מה שהיא ובהא פליג כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק רבי ישמעאל סבר בדניזק שיימינן דהא דכתיב בקרא שישלם לו בדמי נוקו מקרקע מיטב אשדות דניוק האי ומשלם ליה מזיק דמי נזקו קרקע מזיבורית שלו בשוה נזקו שהרי הוא כמיטב שדהו של ניזק: ורבי עקיבא סבר בדמויק שיימיגן. למיטב דקרא דיהיב ליה מעידית דידיה: נחמרה שדה למטה. מיטב שדהו ישלם: ונחמרה שדה למעלה. ובער בשדה אחרי: אף שדה האמור למעה של ניוק. והכי קאמר קרא שאם יש למזיק קרקע הדומה לעידית דניוק ישלם לו הימנה שיעור דמי נזקו: מיטב שדהו של האיך דקא משלם. דהיינו שדה של מזיק ולא אתי גזרה שוה ועקר ליה לקרא: ואהני קרא. דמשמע מיטב דהאיך דקא משלם: משלם ליה ממיטב דידיה. הואיל וזבורית שלו לא הויא כעידית דניזק: שור רעהו חמר רחמנה ולה שור דהקדש. דחם נגח שור של הקדש פטור והוא הדין לכל שאר מקין שאם מזיק את ההקדש פטור. לישנא אחרינא להכי נקט שור הקדש ולא מוקי לה באכילת בהמתו שדה הקדש משום דלה משכחת לה דהי שדה חרם לכהנים הוי וכשדה הדיוט דמי וליכא למימר ק"ו להקדש ושדה הקדש נמי דהוי לנורך בדק הבית או המקדים

פודהו לאלתר או מוכרין אותו לאלתר

לאחר וכשיולא ביובל לכהנים הוי

דכתיב (ויקרא מ) והיה השדה בלאתו

ביובל וגו׳ דלכהנים הוי ואי קודם

תורה אור השלם ו. כִּי יַבְעֶר אִישׁ שְׂדֶה אוֹ כֶּרֶם וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירוֹ ובער בשדה אחר מיטב שַּׁדָהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוּ שמות כב ד ישלם: ער בעהו וְמֵת וּמְכְרוּ אֶת הַשׁוֹר הַחֵי וְחָצוּ אֶת אֶת הַשׁוֹר הַחֵי וְחָצוּ אֶת

גליון הש"ם גבו' אהני ג"ש. עי' ערכיו טו ע"א תוס׳ ד"ה הו"ל ב׳ כתובים:

בַּסְפוֹ וְגַם אֶת הַמֵּת יָחֲצוּן: שמות כא לה

רבינו חננאל

רבינא אמר לאייתויי הא דתנן הכותל והאילן שנפלו לרשות הרבים זמן, נפלו בתוך הזמן והזיקו פטור. לאחר זמז חייב. ולעולם דאפקרינהו, ולא דמו לבור אלא אתו במה הצד. וקיימ׳ כרבינא דבתרא הוא. וי כובינא ובונו א הוא. דיש אומרין בכולהו דלא פליגי, אלא כל חד וחד תשלומי נזק במיטב הארץ. ת״ר מיטב שדהו שלניזק, ואקשי עליה אכל ערוגה שמינה משלם שמינה, . אבל אם אכל ערוגה רזה ישלם שמינה. דקאמרת ממיטב שלניזק. ממיטב שלניזק, כלומ רואין ערוגה שהיא מיטב שלניזק ומשלם לו המזיק כמותה. ופריק לעולם אינו משלם אלא כשיעור מה שאכל בלא תוספת, וכגון . שהיא העידית שהיא מיטב [שלמזיק]. ר' ישמע[א]ל אומ' נותן לו (הזיבורית אוט נותן לד (חויבודית המזיק שלו) [המזיק הזיבורית שלו] דלגבי ניזק . מיטב הוא. ואמ' מאי טעמ' נאמ' שדה למעלה, שנ' ובער בשדה אחר והיא שדה שלניזק, ונאמ׳ שדה למטה, מיטב שדהו. מה שדה האמור למעלה דניזק, אף שדה האמור אומר מיטב שדהו שלמזיק וקל וחומר להי ואמרי׳ ר׳ עקיבה להקדש. ואמרי' ר' עקיבה דייק מיטב שדהו, שלמשלם, והוא המזיק. ור׳ ישמעל אהני גזירה שוה כדאמרן. ואהני דיקדוקי דקרא דאי למזיק אית אוז למוק פירות וזיבורית, וזיבורית דידיה לא שוה כעידית דניזק משלם לו ממיטב שלו.

ש מיקל, ילים, למשק שימינן (שם). חזיבורית דמזיק לא שויא בעידית דגיזק. אהני קרא לשלומי מעידים דידי דאי לאו קרא הוה אמינא לא חייביה רממנא טפי ממיטב דגיזק לא שויא בעידית דגיזק. אהני קרא לשלומי מעידים דידי דאי לאו קרא הוה אוי עדיף ממונ דמון בעידית דגיזק לא ישוא בעל חוב. בדבורא בעלמא דקביל עליה מי עדיף מחוב דמנן בביטונים, דאם האים משם. החמירה מורה בנחקין לא ילפינן חוב מיניה (שם).

ברגל